

Gedichten genoeg op internet, maar kwaliteit is schaars en een echt digitaal poëzietijdschrift ontbreekt. Een pleidooi voor verandering.

De kweekvijver is hier een oceaan

Waarom dichters, tijdschriftmakers, uitgevers en subsidiegevers het internet serieus moeten nemen

[9]

[6]

[8]

[12]

[13] Daniël Dee

Het Literair Productiefonds reageert

Suzanne Meeuwissen, bij het Literair Productie- en Vertalingenfonds belast met de literaire tijdschriften: „Ik denk dat het goed is dat er met het stuk van Van Dijk aandacht komt voor poëzie op internet. Het is duidelijk dat er online veel gebeurt en dat het voor het Fonds tijd is om daar serieus naar te kijken. Ik zou zeggen: laat maar komen die aanvragen van initiatiefnemers voor een nieuwe poëziewebsite, dan kan de commissie kijken of het de moeite waard is. De eis is nog altijd een kwalitatieve eis: voegt zo'n nieuwe site iets toe aan de sites die er nu al zijn, dus aan de digitale equivalenten van papieren tijdschriften die zich richten op poëzie? We hebben een open houding, er bestaat immers niet voor niets zoiets als een stimuleringsfonds.” (SK)

De dichter-bloemlezer reageert

Daniël Dee [13], dichter en samensteller van *Vanuit de lucht* (2001), een bundel met de 'sprakmakendste' dichters die na 1970 werden geboren: „Ik kan me voorstellen dat de poëziesites van nu een wat rommelige, vrijblijvende indruk maken, maar ik ben bang dat als er een officieel platform komt het meteen weer zo elitaire wordt. Nu kan weliswaar iedereen op een 'poëziewebsite' zijn gedichten kwijt, maar als ervaren lezer van poëzie klik je als het ware zo door de mindere bijdrages heen. Je kunt best zelf bepalen wat er toe doet. De laagdrempeligheid van de websites van nu heeft ook een ander voordeel. Het is namelijk niet alleen voor slechte dichters een makkelijk te betreden podium, maar ook voor echte talenten. Door de toegankelijkheid, dus het gebrek aan een kritische redactie, zullen ook de grote talenten sneller hun werk opsturen. En daar vervolgens door aangemoedigd worden om verder te gaan met dichten.” (SK)

De oprichter van Meander reageert

Rob de Vos, oprichter van Meander: „Bij ons 'debuteren' zo'n dertig dichters per jaar. Uit de honderden inzendingen per jaar selecteert de redactie er twintig die een plekje op de site krijgen. De overige tien benaderen we zelf, nadat één van de Meander-redacteuren op een andere wijze met hun werk in aanraking kwam. Meestal is het zo dat als een redacteur een dichter ontdekt, of het nu via een inzending is of door middel van 'scoutingswerk', hij de dichter bij de Meander-lezer introduceert met een interview en enkele gedichten. De enige norm is dat de andere Meander-redacteuren het met de publicatie eens moeten zijn. Ik ben het grotendeels eens met Van Dijk's pleidooi. Ik denk echter niet dat er een nieuw platform nodig is, omdat Meander zelf prima in dat gat kan springen. Er moet alleen wat geld bij. Niet alleen voor een betere redactie (nu krijgt niemand voor een bijdrage betaald) die het kaf van het koren scheidt, maar ook om nieuwe gedichten van de bekendere dichters te mogen plaatsen. Nu kunnen we alleen het oude werk van bijvoorbeeld een Campert plaatsen. Meander draait nu op een budget van zo'n 2000 euro per jaar. Ik heb trouwens al eens een subsidieverzoek bij het Fonds voor de Letteren neergelegd, maar daar heb ik niets op gehoord.” (Sebastiaan Kort)

YRA VAN DIJK

Hoeverveel mensen zouden in de afgelopen maand een gedicht van Willem de Mérode [1] hebben gelezen? Of van Guido Gezelle? Vrijwel niemand, zou je denken. Maar de website www.gedichten.nl [2] bewijst het tegendeel. Onlangs werd daarop een sonnet van De Mérode geplaatst: een vers over de liefde van een eeuw oud. In een week tijd bekeken maar liefst 1.030 mensen het gedicht, dat ze beoordeelden met gemiddeld een 7.29. Op www.gedichten.nl staan duizenden oude en nieuwere gedichten, en wat ruw rekenwerk leert ons dat er sinds de oprichting van de site 3 miljoen keer een literair gedicht bekeken is.

Wie zei er dat er in Nederland niet meer gelezen wordt? Nu is een webpagina 'bezoeken' nog niet hetzelfde als hem lezen, maar laten we eens van uitgaan dat slechts 10 procent van de 77.800 mensen die bijvoorbeeld een gedicht van Bart Moeyaert [3] aanklikten, het ook daadwerkelijk lezen. Dat zijn er dus nog 7.780: veel meer dan de oplage van de gemiddelde poëziebundel (een paar honderd exemplaren), om nog maar te zwijgen van de literaire tijdschriften.

Is het internet dan het antwoord op de afnemende rol van de literaire tijdschriften, waarvan er na de komende jaarwisseling weer twee verdwijnen: *Raster* en *Bunker Hill*? Zou je kunnen stellen dat websites als gedichten.nl zoetjesaan de taak overnemen die de nu zieltogende tijdschriften altijd hadden: het bijeenbrengen, selecteren, presenteren en commentariëren van nieuw literair werk?

Helas niet. Er gebeurt op het internet nog verbluffend weinig op dit gebied: websites met gedichten zijn er in overvloed, maar elektronische literaire tijdschriften bestaan nauwelijks in Nederland en Vlaanderen. Tenminste niet als we onder een tijdschrift verstaan: een medium dat met een vaste frequentie verschijnt, met een vaste redactie, en waarin met zorg geselecteerd oorspronkelijk literair werk verschijnt, waarvoor bij voorkeur ook nog betaald wordt. Nu is frequentie minder van belang op internet (al wil je wel van tijd tot tijd iets nieuws lezen), maar de andere zaken zijn voor een tijdschrift cruciaal. Wat gedichten.nl en vergelijkbare websites

niet doen, is nieuw werk publiceren, laat staan dat ze vergoedingen betalen. Al evenmin wordt er werk geselecteerd op literaire criteria door een identificeerbare, vaste redactie. Als we even voorbijgaan aan de sites als die van het papieren tijdschrift *De Brakke Hond* en vooral als etalage functionerende sites (*Poezieclub* (Awater), *Krakatau* [4], *Het liegend konijn* [5]), zijn er nauwelijks literaire tijdschriften op internet te vinden. Het wordt tijd dat daar verandering in komt.

Daar is in de eerste plaats geld voor nodig. De Nederlandse subsidiegever op dit gebied, het Literair Productie- en Vertalingenfonds [6], richt zich voorlopig alleen op papieren tijdschriften. Wel ziet het er naar uit dat daar beweging in komt. In de nieuwe tijdschriftenregeling die het fonds eerder deze week bekend maakte, is een voorwaarde voor het ontvangen van subsidie dat tijdschriften ook op internet 'aanwezig zijn'. Het is te hopen dat de tijdschriften die hand-schoen oppakken en dat ze méér van hun aanwezigheid op internet maken dan alleen een obligate digitale voorpagina van het papieren tijdschrift.

Ook voor gevestigde dichters zijn er nauwelijks mogelijkheden zichtbaar te worden op het internet

Als het fonds internet belangrijk vindt, waarom subsidieert het dan niet bestaande digitale tijdschriften als *Meander magazine*? (<http://meandermagazine.net>) [7]. Dat wil immers echt een tijdschrift zijn, met vaste rubrieken en interviews. Het biedt een podium voor aankomend talent, nodigt iedereen uit om bijdragen in te zenden waaruit een selectie wordt gemaakt, en reikt bovendien een prijs uit. Nieuwe en nog onbekende dichters komen uitvoerig aan het woord, en hun werk krijgt veel ruimte. Over het algemeen zijn het amateurs die wel literaire ambities hebben, maar die nog niets hebben gepubliceerd bij literaire uitgeverijen.

Neem Lia Spitters (1957), die in het interview op de website vertelt dat ze associatieve 'droomgedichten' schrijft. Ze is, net als alle dichters, met drie gedichten vertegenwoordigd: 'vogels drinken zand/ de bomen zijn rood aangelopen/ bladeren vallen

niet'. Ook veel podiumdichters zijn hier te vinden, zoals het slamduo Kila en Babsic [8], met prettig absurde gedichten: 'Je rijdt een bus aan en nu zullen zijn kindermusjes hun moeder nooit meer zien/ Nooit meer worden gevoerd krijgen door moedermus./ Geen warme vleugels./ Geen extra plastic versterking voor het nest.'

Hoewel *Meander* blijkens het colofon een vaste redactie heeft, is de kwaliteit heel divers – dat zal de verklaring zijn voor het uitblijven van subsidie.

Hetzelfde kan gezegd worden van *De gekooide roos* (www.degekooide-roos.nl) [9], 'een webstek vol literatuur en poëzie'. Er schijnt een redactie te zijn die inzendingen selecteert, maar die blijft anoniem. Er staat werk op (waaronder ook veel Afrikaanse poëzie) van 155 auteurs. Tussen mij onbekenden als Ronald van den Bergh of 'Berelaf' prijkt plotseling de naam van Remco Campert, vertegenwoordigd met vijf gedichten. Het niveau van de inzendingen loopt ook hier sterk uiteen: tegenover verrassingen staan draken.

Dat is het gevolg van het verdwijnen van een institutionele hiërarchie

die er in de wereld van het papier nog wel is, en die het ene tijdschrift van het andere onderscheidt. De betrokkenheid van subsidiegevers, uitgevers en boekhandels heeft bij de klassieke literaire tijdschriften een selectieve werking; die is op internet niet meer vanzelfsprekend aanwezig. Het verdwijnen van de hiërarchie en van het elitaire karakter van poëzie is zelfs veelal het expliciete doel.

Het voordeel daarvan is natuurlijk dat de drempel van de papieren debuutbundel verdwenen is – al veel eerder kan men zich nu een dichter noemen en gelezen worden. Het nadeel is dat de lezer geen enkele garantie heeft om op een poëziewebsite ook kwaliteit aan te treffen: hij zal dat zelf per gedicht steeds weer opnieuw moeten vaststellen, en zich door veel middelmatig heen moeten werken om de krenten uit de pap te kunnen vissen.

De 'kweekvijver' heeft hier veel weg van een oceaan, wat betekent dat

veelbelovende dichters er wel eens in kunnen verdrinken. Ook voor al gevestigde dichters zijn er nauwelijks mogelijkheden om zichtbaar te worden op het internet. Het enige wat er voor hen op zit is een eigen site onderhouden, zoals Tonnus Oosterhoff [10] en Mark Boog [11] dat doen voor hun digitale poëzie. Dat is natuurlijk duur en arbeidsintensief, en bovendien moet de zich oriënterende lezer al weten wat hij zoekt om op zulke persoonlijke sites terecht te komen.

Wat we nodig hebben is een werkelijk literair poëzietijdschrift op internet, waar je nieuwe literaire gedichten kan vinden. Het zou een broedplaats moeten zijn, waar Nederlandse dichters hun werk op kunnen zetten voordat het op papier gepubliceerd wordt, of zelfs zonder dat het ooit op papier terecht komt. Een belangrijke afdeling van het nieuwe tijdschrift zou gewijd kunnen zijn aan digitale poëzie, die zich alleen van het scherm laat lezen.

Hoe glibberig het begrip ook, kwaliteit moet op die site het eerste criterium zijn. Dat betekent dat ook ongepubliceerde dichters er tussen kunnen komen, als hun werk de moeite waard is. Daarvoor zijn twee dingen noodzakelijk. Ten eerste een vaste, identificeerbare en kritische redactie. Een stichting als Perdu in Amsterdam of het Poëziecentrum in Gent [12] kan het initiatief nemen om zo'n site op te richten en te onderhouden, wellicht samen met bestaande (elektronische) tijdschriftredacties. Ook de onlangs opgerichte Vereniging van Literaire Tijdschriften (*De Revisor, Tirade, Hollands Maandblad* en *De Gids*) zou dat kunnen doen, de ervaring van die redacties is precies wat nodig is om literaire kwaliteit te waarborgen.

Daar is natuurlijk geld voor nodig. Het ligt voor de hand dat het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds een deel van haar tijdschriftbudget daarvoor reserveert. Niet omdat we per se weer een elitaire en hiërarchisch systeem in het leven wilder roepen, maar omdat het ongelooflijk is dat er zo weinig recent Nederlands literair werk van kwaliteit op internet te vinden is.

De houding van dichters, literaire tijdschriftredacties, uitgevers en subsidieverstrekkers ten opzichte van internet moet nodig veranderen. De waarde van literatuur is immers niet afhankelijk van de vraag of het gedrukt staat.

[1] Willem de Mérode

[3] Bart Moeyaert Foto Michael Kooren

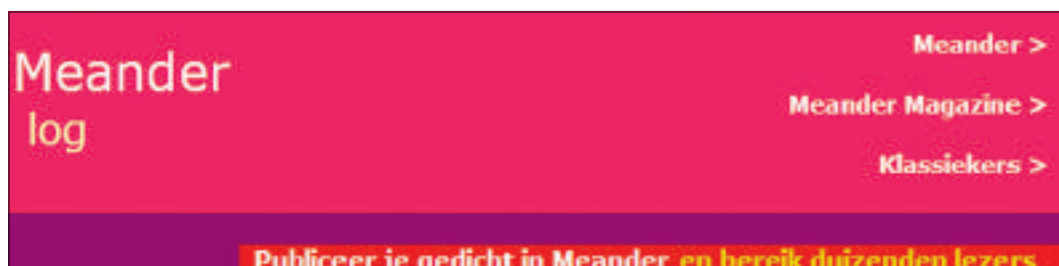
[2]

[4]

[5]

[7]

[10] Tonnus Oosterhoff Foto Sake Elzinga

[11] Mark Boog Foto Merlin Dalemans